

Evaluation of Translation Recreation Techniques in Ibrahim Nasrallah's Novel The Ghosts of Kilimanjaro Based on Lance Hewson

Ali Khaleghi*

Assistant Professor, Department of Arabic
Language and Literature Education,
Farhangian University, Tehran, Iran.

Jamal Talebi Ghareh
Gheshlaghi

Associate Professor, Department of Arabic
Language and Literature Education,
Farhangian University, Tehran, Iran.

Abstract

In the translation process, lexical choices (the selection of specific words and phrases) and structural choices (the organization of sentences and phrases) both play a key role and mutually influence one another. The translator should make the best choices, considering the communicative goals of the text, the cultural and social characteristics of both the source and target languages, as well as the needs of the audience, to convey the main message effectively.

* Corresponding Author: a.khaleghi@cfu.ac.ir

How to Cite: Khaleghi, A., and Talebi Ghareh Gheshlaghi, J. (2025). Evaluation of Translation Recreation Techniques in Ibrahim Nasrallah's Novel The Ghosts of Kilimanjaro Based on Lance Hewson. *Translation Researches in the Arabic Language and Literature*, 15 (32), 323-352. doi: [10.22054/RCTALL.2025.87408.1803](https://doi.org/10.22054/RCTALL.2025.87408.1803)

The translator's accuracy and skill directly affect the overall quality of the translation and play a vital role in preserving the text's integrity and ensuring the effective transmission of its message. Lexical choices, in particular, can profoundly shape the reader's understanding and interpretation.

Ibrahim Nasrallah's novel *The Ghosts of Kilimanjaro*, translated into Persian by Seyed Hamidreza Mohajerani, is a significant work that reflects Palestinian experiences and emotions. The novel portrays the ascent of Mount Kilimanjaro as a symbol of determination and resilience, representing the Palestinians' effort to assert their identity and convey their message to the world. This ascent symbolizes spiritual elevation in the face of hardship.

This article examines the Persian translation of *The Ghosts of Kilimanjaro* with a focus on structural and lexical strategies, applying Lance Hewson's theory of translational recreation.

Keywords: Translation, *The Ghosts of Kilimanjaro*, Recreation, Hewson

Introduction

Translation is more than a transfer of words from one language to another; it is a complex process involving the transmission of cultural concepts, linguistic structures, and communicative goals between distinct cultures. According to Raphaël Breton, as long as there is a need to understand other cultures, translation will remain a vital tool for building connections (Mir-Emadi, 1990: 12).

Every language has two main aspects: structure and function. Structure refers to the rules and elements that make up a linguistic system, including syntax, phonology, and semantics. Noam Chomsky divides linguistic structure into four levels: deep structure,

transformational structure, semantic structure, and phonological structure (Horri, 2011: 57). During the translation process, the translator faces lexical and structural choices, both of which influence each other. The selection of words and the arrangement of sentences play a crucial role in recreating the text and effectively conveying the intended message.

Nasrallah's novel *The Ghosts of Kilimanjaro*, translated by Seyed Hamidreza Mohajerani, is an important work of contemporary Arabic literature that narrates the experiences and emotions of Palestinians. The ascent of Mount Kilimanjaro is portrayed as a symbol of resilience, willpower, and spiritual elevation in the face of adversity.

This study, drawing on Lance Hewson's theory of translational recreation, seeks to evaluate the translator's strategies in this work. The guiding research questions are:

1. How does the evaluation of normative and cultural dimensions in Hewson's model affect the recreation of the translation of *The Ghosts of Kilimanjaro*?
2. In what ways does this evaluation adapt or modify the cultural, value-based, and ideological elements of the source text to align with the target audience's horizon of expectations, and what consequences does this have for Persian readers' reception?
3. Based on Hewson's model, how have the translator's strategies and decisions impacted the recreation of the text?

Literature Review

Few studies have applied Lance Hewson's theory of recreation to literary texts, particularly in the context of Arabic literature. One relevant article, "Thematic Recreation in the Translation of the Play

A Bridge to Forever by Ghassan Kanafani Based on Lance Hewson's Translational Recreation Model,” was published by Sayadani et al. (2024) in the *Journal of Translation Studies in Arabic Language and Literature*. Using a descriptive-analytical approach, the authors aligned Hewson’s theoretical framework with the translation of Kanafani’s play.

Despite such contributions, Hewson’s theory has not been comprehensively explored in relation to Arabic novels. Given that *The Ghosts of Kilimanjaro*, with its distinct cultural and social themes, provides an ideal case for studying translational recreation strategies, this research seeks to fill this gap and provide a more detailed analysis of its translation.

Research Methodology

This study adopts a descriptive-analytical approach to examine the Persian translation of *The Ghosts of Kilimanjaro*. Selected passages from the Arabic source text and its Persian translation were collected and analyzed using Hewson’s framework.

Hewson argues that the translator does not merely transfer meaning but actively recreates the text for the target audience through “structural choices” and “linguistic choices.” His model highlights several strategies, including:

- **Structural Equivalence:** Adjusting sentence structures, such as merging or splitting them, to improve coherence and comprehension in the target language.
- **Alteration:** Modifying the perspective or form of the message without changing its core meaning, often concerning metaphorical or connotative concepts.

- **Amplification:** Adding information or details to enrich the translation and better convey the message.

This study analyzes concrete examples to show how the translator employed these strategies to align the text with Persian cultural norms and expectations.

Conclusion

This study demonstrates that Seyed Hamidreza Mohajerani, in his Persian translation of *The Ghosts of Kilimanjaro*, successfully recreated the source text by applying Hewson's strategies to preserve its message while adapting it for Persian readers.

Structural Choices: By employing structural equivalence (e.g., summarizing verbs or adding explanatory phrases) and alteration (e.g., replacing metaphors with culturally appropriate equivalents), the translator reduced cultural and linguistic incongruities. For instance, rendering certain pronouns as their referents improved clarity and reader comprehension.

Linguistic Choices: On the lexical level, the translator used amplification and other techniques to make implicit or connotative meanings more explicit. For example, *sami'tu* was translated as *khabar be man rasid* ("I received the news"), while *nashta'il* was rendered as *sham'-e digar ra roshan konim* ("we will light another candle"). Similarly, *jalisa* ("seated") was translated as *mochaleh* ("crumpled up"), intensifying imagery. Descriptions were enriched through adjectives such as *kubandeh*, *suzandeh*, *va robandeh* ("pounding, burning, and sweeping") to enhance the narrative's emotional power.

Ultimately, Mohajerani's translation goes beyond literal transfer. By carefully considering cultural, value-based, and ideological

elements, he transformed the novel into a meaningful and authentic experience for Persian readers, while preserving the integrity of Nasrallah's message.

سنجش و ارزیابی تکنیک‌های بازآفرینی ترجمه در رمان «ارواح کلیمانجارو» اثر ابراهیم نصرالله بر اساس نظریه لانس هیوسن

علی خالقی *

استادیار، گروه آموزش زبان و ادبیات عربی دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران

جمال طالبی قره‌قشلاقی

دانشیار، گروه آموزش زبان و ادبیات عربی دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران

چکیده

در فرآیند ترجمه، انتخاب‌های واژگانی (انتخاب کلمات و عبارات خاص) و ساختاری (انتخاب نحوه سازماندهی جملات و عبارات) هر دو نقشی کلیدی ایفا می‌کنند و بر یکدیگر تأثیر متقابل دارند. مترجم باید با در نظر گرفتن اهداف ارتباطی متن، ویژگی‌های فرهنگی و اجتماعی هر دو زبان مبدأ و مقصد و همچنین نیازهای مخاطب، بهترین انتخاب‌ها را انجام دهد تا پیام اصلی به شکلی مؤثر منتقل شود. این دقت و مهارت مترجم به طور مستقیم بر کیفیت نهایی ترجمه تأثیر می‌گذارد و در بازآفرینی متن و انتقال مؤثر پیام نقش حیاتی دارد. انتخاب‌های واژگانی به ویژه می‌توانند درک و تفسیر خواننده از متن را عمیقاً تحت تأثیر قرار دهند. رمان «ارواح کلیمانجارو» نوشته ابراهیم نصرالله و با ترجمه سید حمیدرضا مهاجرانی، اثری مهم است که به تجارب و احساسات فلسطینی‌ها می‌پردازد. این رمان به مضامین هویتی، فرهنگی و اجتماعی فلسطینی‌ها می‌پردازد و صعود آن‌ها به قله کلیمانجارو را به عنوان نمادی از اراده و تلاش برای رساندن پیام و هویتشان به جهانیان نشان می‌دهد. این صعود نمادی از ارتقای روحی و معنوی و عزم فلسطینی‌ها در مواجهه با سختی‌ها است. این جستار ادبی با روش توصیفی-تحلیلی و بر اساس بن‌مایه‌های تراسازگاری و نظریه لانس هیوسن به بررسی رمان «ارواح کلیمانجارو» و ترجمه آن توسط سید حمیدرضا مهاجرانی با تمرکز بر سطوح گزینش ساختاری و واژگانی در ترجمه می‌پردازد.

کلیدواژه‌ها: ترجمه، رمان ارواح کلیمانجارو، بازآفرینی، هیوسن.

۱. مقدمه

ترجمه در یک حرکت دوجانبه پلی است بر انتقال مفاهیم فرهنگی بین دو زبانه؛ و از نظر رافائیل برتون^۱ تا زمانی که میل به دانستن و شوق به آگاهی از فرهنگ‌ها وجود داشته باشد نیاز به ترجمه نیز احساس می‌شود و این نیاز هر روز فزونی می‌گیرد (میرعمادی، ۱۳۶۹: ۱۲).

هر زبان از دو جنبه بررسی‌پذیر است: ساختار^۲ و کارکرد^۳. ساختار زبان طبق تعریف، مجموعه عناصر زبان یا اجزای تشکیل‌دهنده یک نظام زبانی است. عده‌ای ساختار زبان را منوط به روابط حاکم بر عناصر نحوی زبان می‌دانند (ساختار نحوی) و عده‌ای دیگر علاوه بر ساختار نحوی برای زبان، ساختار آوایی و معنایی هم در نظر می‌گیرند. چامسکی^۴ ساختار زبانی را به چهار گروه ژرف ساختی، گشتاری، معنایی و آوایی تقسیم می‌کند (حرّی، ۱۳۹۰: ۵۷). گزینش‌های واژگانی و ساختاری هر دو از اجزای کلیدی در فرآیند ترجمه هستند و هر یک به نوعی بر دیگری تأثیر می‌گذارد. مترجم باید با توجه به اهداف ارتباطی، ویژگی‌های فرهنگی و اجتماعی هر دو زبان و همچنین نیازهای خواننده، انتخاب‌های مناسبی انجام دهد تا بتواند پیام را به بهترین نحو ممکن منتقل کند. این فرآیند نیازمند مهارت و دقت بالاست و می‌تواند تأثیر زیادی بر کیفیت نهایی ترجمه داشته باشد. از این رو، گزینش‌های ساختاری و واژگانی نقش مهمی در بازآفرینی متن، انتقال مؤثر پیام‌ها، درک و تفسیر متن توسط خواننده ایفا می‌کنند.

رمان «ارواح کلیمانجارو» که توسط ابراهیم نصرالله نگاشته شده و به دست سیدحمیدرضا مهاجرانی ترجمه شده است، یک اثر ادبی مهم و تأثیرگذار در زمینه روایت تجارب و احساسات فلسطینی‌ها است. این رمان به بررسی موضوعات هویتی، فرهنگی و اجتماعی فلسطینی‌ها می‌پردازد و صعود آنان به قلّه کلیمانجارو را به عنوان نمادی از تلاش و اراده این ملت در راستای رساندن پیام و هویت خود به جهانیان به تصویر می‌کشد. صعود به

1. Bretton, R.

2. structure

3. Function

4. Chomsky, N.

کلیمانجارو - که در واقع به معنای ارتقای روحی و معنوی است - نمایانگر عزم و اراده فلسطینی‌ها در مواجهه با چالش‌ها و سختی‌هاست. نصرالله با استفاده از زبان شاعرانه و توصیف‌های زیبا، تلاش می‌کند تا عمق احساسات و آرزوهای مردم فلسطین را به تصویر بکشد و جهانیان را به درک بهتری از واقعیت‌های زندگی آن‌ها ترغیب کند. این اثر نه تنها به عنوان یک روایت داستانی، بلکه به عنوان یک منبع مطالعاتی در زمینه ادبیات معاصر عربی و بررسی وضعیت اجتماعی - سیاسی فلسطینی‌ها اهمیت دارد. نصرالله با نگاهی عمیق به تاریخ و فرهنگ فلسطین، قدرت و زیبایی زبان را در خدمت ابراز درد و امید ملت خود قرار می‌دهد و به این ترتیب، پیام این کتاب فراتر از مرزهای جغرافیایی و فرهنگی می‌رود و به نوعی دعوت به همدلی و همبستگی در برابر ظلم و بی‌عدالتی است. این جستار ادبی با روش توصیفی - تحلیلی و بر مبنای بن‌مایه‌های تراسازگاری و نظریه لانس هیوسن روی رمان ارواح کلیمانجارو اثر ابراهیم نصرالله و ترجمه سید حمیدرضا مهاجرانی و سطوح گزینش ساختاری و واژگانی مورد بحث و بررسی قرار گرفته است.

پرسش‌هایی که در این جستار مدنظر است:

- با ارزیابی ابعاد هنجاری و فرهنگی در الگوی بازآفرینی ترجمه‌ای لانس هیوسن، چگونه تراسازگاری ترجمه رمان «ارواح کلیمانجارو» از ابراهیم نصرالله مورد سنجش قرار می‌گیرد؟

- این سنجش در چه مواردی به تطبیق یا تغییر عناصر فرهنگی، ارزشی و ایدئولوژیک متن اصلی با افق انتظار و هنجارهای فرهنگی جامعه مقصد منجر شده و پیامدهای آن بر پذیرش و درک رمان توسط خواننده فارسی‌زبان چیست؟

- بر اساس الگوی بازآفرینی ترجمه‌ای لانس هیوسن، چگونه استراتژی‌ها و تصمیمات مترجم در ترجمه رمان «ارواح کلیمانجارو» بر تراسازگاری آن تأثیر گذاشته‌اند؟

۲. پیشینه پژوهش

براساس جست‌وجوهای صورت پذیرفته درباره کاربرد نظریه بازآفرینی لانس هیوسن در متون ادبی؛ از جمله پژوهش‌ها یافت شده در این خصوص، مطالعه صیادانی و همکاران

(۱۴۰۳) در مقاله‌ای با موضوع «بن‌مایه‌های تراسازگاری در ترجمه نمایشنامه جسر إلى الأبد اثر غسان کنفانی بر اساس الگوی بازآفرینی ترجمه‌ای لانس هیوسن» است. نویسندگان در مقاله حاضر با استفاده از الگوی بازآفرینی ترجمه‌ای هیوسن و با رویکرد توصیفی-تحلیلی به تطبیق هر یک از این نمایه‌ها در ترجمه نمایشنامه جسر إلى الأبد از غسان کنفانی (۲۰۱۳) در مجموعه‌ای با عنوان «نمایشنامه‌ها» از فاروق نجم‌الدین (۱۴۰۲) پرداخته‌اند. همچنین براساس بررسی‌ها در پایگاه‌های اینترنتی بجز پژوهش فوق، نظریه تراسازگاری لانس هیوسن در متون عربی مورد بررسی قرار نگرفته است و نظر به اینکه رمان «ارواح کلیمانجارو» دارای شاخصه‌های واضح در ترجمه سید حمیدرضا مهاجرانی است، مورد بحث و بررسی قرار گرفت.

۳. نظریه بازآفرینی ترجمه لانس هیوسن^۱

در تحلیل بافت فرازبانی، نحوه بازنمایی عناصر ارتباطی متنی در مجموعه‌های روایی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. نمایش ایدئولوژی‌ها و فرهنگ‌ها به عنوان یک راهبرد فراتر از کاربردشناسی، نقش مهمی در انتقال پیام در بافت فرازبانی نمایشنامه ایفا می‌کند. هیوسن در این راستا دو دسته گزینش‌های ساختاری و واژگانی را با مؤلفه‌های کاربردی بازآفرینی ترجمه‌ای مطرح می‌کند.

۳-۱. گزینش ساختاری

گزینش‌های ساختاری به عنوان پیش‌فرض‌هایی در نظر گرفته می‌شوند که در فرآیند ترجمه میان یک زبان با فرهنگ خاص و دیگر فرهنگ‌ها به کار می‌روند. این گزینش‌ها شامل انتخاب فرم و ساختار متن مقصد است که به گونه‌ای نسبت به ساختار متن اصلی بازتولید می‌شود (Hewson, 2011: 59).

1. Hewson, L.

۳-۱-۱. همترازی ساختاری

به اعتقاد هیوسن، هرگونه تغییر در ساختار نیازمند نوعی بازآرایی مجدد است. او برای عبور از چالش‌های مؤلفه‌های بازآفرینی، ساختارهای همترازی را معرفی می‌کند که شامل مبانی هم‌گزینی، افزونه‌های مصنوعی و تغییر بیان است. همترازی ساختاری یا همان پیکره‌های موازی به معنای دسته‌بندی مجدد و بازسازی عناصر زبانی است که به‌عنوان یک فرآیند دگرگونی شناخته می‌شود. این بازسازی می‌تواند شامل جنبه‌های هم‌گزینی و افزونه‌های مصنوعی باشد. هیوسن در توضیح مؤلفه هم‌گزینی بر این نکته تأکید دارد که این مفهوم زمانی به کار می‌رود که یک عنصر یا گروهی از عناصر زبانی در کنار دیگر مجموعه‌های زبانی قرار می‌گیرند، بدون آنکه رابطه‌ای صریح میان آن‌ها وجود داشته باشد. افزونه‌های مصنوعی نیز به مفهومی از جایگذاری دلالت دارند که شامل تغییر عناصر زبانی بر اساس انتخاب‌های ترجمه‌ای مترجم و تناسب با گزاره‌های زبانی متن مبدأ است. بر این اساس، ساخت روایی نیازمند تغییراتی است تا با بافتار جدید هماهنگ شود (Ibid: 64-65).

۳-۱-۲. دگرش

دگرش یا تغییر بیان به عنوان فرآیندی در نظر گرفته می‌شود که از طریق تغییر زاویه دید، پیام را منتقل می‌کند. هیوسن بر این باور است که مفهوم دگرش شامل به‌کارگیری گزاره‌هایی در متن است که برای انتقال یک ایده مشخص در زبان مبدأ و فرهنگ مقصد متفاوت است. در این فرآیند، مترجم به بازآفرینی معنای متن می‌پردازد، بدون اینکه معنای اصلی تغییر کند یا ناهنجاری‌ای برای خواننده ایجاد شود. این تغییرات در بیان از طریق جابه‌جایی عناصر لفظی و به خصوص در مفاهیم استعاره‌ای، نظیر استعاره‌های کنایی و تشبیهی، بازنمایی می‌شوند. این عناصر به عنوان نشانه‌های زبانی، پدیده‌های مفهومی را نمایان می‌سازند و از آنجا که به بازنمایی‌های ذهنی مربوط می‌شوند به زبان درونی ما برای درک جهان وابسته‌اند (Ibid: 66).

بر اساس نظریات هیوسن، وجود یک استعاره در متن مبدأ می‌تواند به سه نتیجه مختلف در متن هدف منجر شود: اول، ترجمه استعاره مطابق با استعاره همسان در فرهنگ مقصد، بدون توجه به مناسب بودن معادل انتخابی؛ دوم، جایگزینی استعاره با استفاده از استعاره‌های مرتبط در فرهنگ مقصد و نادیده گرفتن اصل آن در متن مبدأ و سوم، اولویت دادن به اصل استعاره از متن مبدأ و نادیده گرفتن همخوانی با فرهنگ مقصد. علاوه بر این، ترجمه دقیق ساختارهای استعاری و بازنمایی مفاهیم آن از طریق انتخاب‌های ترجمه‌ای به تغییر این ساختارها در بافت ترجمه‌ای منجر می‌شود که هیوسن بر این باور است که این تغییرات می‌تواند زیبایی و آراستگی خاصی به متن ببخشد (Hewson, 2017: 78).

۳-۲. گزینش واژگانی

در مورد گزینش‌های واژگانی، عملکرد مترجم در انتخاب واحدهای واژگانی به عنوان ابزارهای فرعی به انتخاب عبارات و واژگان محتوایی محدود می‌شود که به نمایش یک متن معنادار کمک می‌کند. از این منظر، واحدهای واژگانی باید با توجه به دانش‌های زبانی و چگونگی ورود داده‌ها به نظام متنی مورد ارزیابی قرار گیرند. هیوسن به این نکته اشاره می‌کند که انتخاب مؤلفه‌های واژگانی در چارچوب‌های تصریح، تلویح و اطلاق مورد بررسی قرار می‌گیرد و این انتخاب‌ها تأثیر بسزایی بر کیفیت و دقت ترجمه دارند (Hewson, 2011: 67).

۳-۲-۱. اسلوب تصریح و تلویح

اسلوب تصریح و تلویح به عنوان یکی از راهبردهای ویژه در ترجمه به‌ویژه در متون ادبی و نمایشی شناخته می‌شود. این اسلوب به مترجم این امکان را می‌دهد که با بهره‌گیری از دو رویکرد مختلف به انتقال معانی و مفاهیم موجود در متن اصلی به شکل دقیق‌تر و مؤثرتر بپردازد. تصریح به معنای بیان واضح و مستقیم اطلاعات است؛ در حالی که تلویح به استفاده از نشانه‌ها و اشاره‌های ضمنی برای انتقال معنا می‌پردازد. در بسیاری از موارد، متن مقصد نیازمند این است که اطلاعات و اصطلاحاتی که به وضوح در متن مبدأ موجود

نیستند به روشنی بیان شوند یا برعکس، اطلاعات پنهان در متن مبدأ به صورت تلویحی در متن مقصد لحاظ شوند (Hewson, 2018: 22).

با توجه به گفته‌های هیوسن، این دو روش به ویژه زمانی مورد استفاده قرار می‌گیرند که متن مقصد برای فهم کامل نیاز به توضیحات و بسط بیشتری نسبت به متن مبدأ دارد. مترجم به‌ویژه در متون نمایشی باید قادر باشد تا عناصر فرهنگی و زبانی را که ممکن است برای مخاطب مقصد مبهم یا نامشخص باشد به شیوه‌ای کارآمد و قابل فهم روشن سازد. در نهایت، استفاده از این تکنیک‌ها به مترجم کمک می‌کند تا در فرآیند ترجمه به تعادل بین وفاداری به متن مبدأ و تطابق با فرهنگ مقصد برسد که این امر به تجربه خواندن و درک بهتر متن ترجمه شده کمک شایانی می‌کند. برای مترجمی که به روایت‌های نمایشی می‌پردازد، این توانایی در انتقال معانی عمیق ارتباطات فرهنگی و زبانی حیاتی است (بیکر و سالدینا، ۱۳۹۶: ۳۸۶ و صیادانی، ۱۴۰۳: ۱۰۱-۱۰۴).

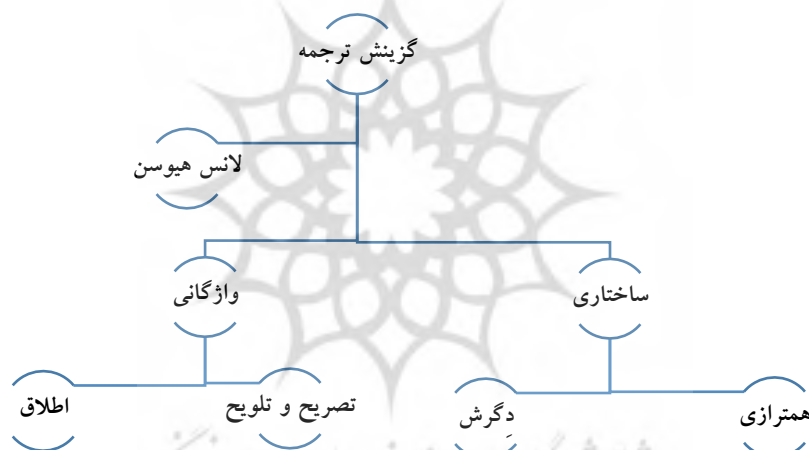
۳-۲-۲. اطلاق

پنداره اطلاق در ترجمه به به کارگیری واژگان و اصطلاحات در معنای خاص و با توجه به زمینه خاصی از متن اشاره دارد که در آن، نام‌ها، عناوین و اصطلاحات ویژه به گونه‌ای استفاده می‌شوند که جلوه‌ای خاص و تاثیرگذار را ایجاد کنند. در این مفهوم، هیوسن تأکید دارد که اطلاق ابتدا نام‌ها و عناوین را تحت تأثیر قرار می‌دهد؛ به گونه‌ای که ممکن است در متن ترجمه عنوانی که در متن مبدأ وجود ندارد به آن افزوده شود یا نام کوچک فرد از متن حذف شود. این پنداره به گونه‌ای عمل می‌کند که گزاره‌ها و عناوین که تحت عنوان اطلاق یاد می‌شوند، می‌توانند با استفاده از ابزارهای تشبیهی یا سایر روش‌های توصیفی نسبت به یک شخص یا نماد زبانی خاص نسبت داده شوند. این فرآیند معمولاً با استفاده از صفات بارز شخصیتی آغاز می‌شود؛ به‌طوری که یک صفت مشخص به عنوان نمایانگر ویژگی‌های عملکردی فرد به او اطلاق می‌شود. سپس به کمک ضمائر مناسب یا نمادهایی دیگر، ارتباطی میان آن شخص و صفت یا عنوان مذکور برقرار می‌شود. کاربر

چنین راهبردهایی نه تنها به شفاف‌سازی معانی و مفاهیم در متن ترجمه کمک می‌کند، بلکه تأثیرگذاری متمایزی در فضای کلی ترجمه ایجاد می‌کند. از این رو، مترجم می‌تواند با استفاده از پنداره اطلاق به شکل بهتری با بافت فرهنگی و زبانی مقصد ارتباط برقرار کند و انتقال معنا را به شکلی مؤثرتر انجام دهد. به این ترتیب، اطلاق در ترجمه به ابزاری تبدیل می‌شود که فراتر از صرفاً برقراری ارتباط به غنای فرهنگی متن و ارتباط عمیق‌تر با مخاطب کمک می‌کند (Hewson, 2011: 68).

در نمودار (۱) به طور شماتیک الگوی بازآفرینی ترجمه ارائه شده توسط لانس هیوسن ارائه شده است.

نمودار ۱. الگوی بازآفرینی ترجمه لانس هیوسن (۲۰۱۱)

۴. بحث و بررسی

۴-۱. گزینش ساختاری

۴-۱-۱. همترازی ساختاری

همترازی ساختاری به اصلاح مقوله ساختی یک عنصر یا مجموعه‌ای از عناصر زبانی و بازسازی مجدد بافتار آن پیرامون یک دسته جدید گفته می‌شود (Hewson, 2011: 65) و هم‌گزینی به عنوان یکی از سازوکارهای اساسی در بازسازی بافت یک متن محسوب

می‌شود. این همترازی ساختاری در ترجمه متون ادبی به شیوه‌های مختلفی همانند ترجمه دو جمله به یک جمله، جمله اضافه شده توسط مترجم، جمله حذف شده و ترجمه یک جمله به دو جمله طبقه‌بندی می‌شود (صیادانی، ۱۴۰۳: ۱۰۶). نمونه‌های بسیاری از همترازی در ترجمه رمان «ارواح کلیمانجارو» مشاهده می‌شود که با نظریه هیوسن بر مبنای هم‌گزینی و افزونه‌های مصنوعی قابلیت انطباق را دارد:

متن اصلی: «لکنی حین سمعتُ أن المتطوعين في طريق الصعود إلى واحدة من أعلى قمم العالم، أعلى قمة في إفريقيا، سيرافقون أطفالا فلسطينيين بترت سيقانهم أدرکت أن المشروع أكثر ضرورة وأكثر أهمية» (نصرالله، ۲۰۱۵: ۹).

ترجمه فارسی: «اما وقتی شنیدم در برنامه صعود به بام قاره آفریقا گروهی از کودکان فلسطینی که از قسمت پا دچار نقص عضو شده‌اند نیز شرکت دارند به ضرورت بیش از حد اجرای آن طرح ایمان بیشتری آوردم» (مهاجرانی، ۱۴۰۰: ۳).

در مثال فوق گزینش انتخاب شده در ترجمه از نوع گزینش‌های ساختاری است، زیرا تغییرات ترجمه در سطح واژگانی نیست و در سطح ساختار کلام است. همچنین نوع گزینش ساختاری از نوع «همترازی ساختاری» است، زیرا بر اساس دیدگاه هیوسن، مترجم از افزونه مصنوعی استفاده کرده و ترجمه‌ای که می‌توانست دارای دو فعل «فهمیدم» و «است» باشد را در یک فعل خلاصه کرده و با متن همتراز کرده است.

بازآفرینی را می‌توان نوعی «کدگذاری مجدد» محسوب کرد که طی آن، محتوای متن اصلی در ساختاری جدید در زبان مقصد بازسازی می‌شود (مختاری، ۱۳۷۵: ۸۶). صفوی می‌گوید: «به هیچ عنوان اعتقاد ندارم که در ترجمه، بازآفرینی صورت می‌گیرد، بلکه معتقدم ترجمه خلق اثر جدید است» (صفوی، ۱۳۸۳: ۲۹). همترازی ساختاری به عنوان یکی از سازوکارهای بازآفرینی نزد هیوسن نمایان است که محتوای متن در زبان مقصد به ساختاری جدید مبدل می‌شود:

متن اصلی: «هكذا وجدتُ نفسي واحداً من المتطوعين، وقد أحسست أن علي ألا أتركهم يصعدون الجبل وحدهم» (نصرالله، ۲۰۱۵: ۱۰).

ترجمه فارسی: «این گونه شد که من نیز خود را میان یکی از داوطلبان اجرای این طرح یافتم و حس کردم نباید آنها را در چنین صعودی تنها گذاشت» (مهاجرانی، ۱۴۰۰: ۴).

در ترجمه عبارت فوق، گزینش «همترازی ساختاری» به کار رفته است. در ترجمه عبارت «هكذا وجدتُ نفسي واحداً من المتطوعين»، مترجم، عبارت «میان» و «اجرای این طرح» را خود به متن افزوده است. در واقع مترجم از افزونه‌های مصنوعی در ترجمه استفاده کرده است. استفاده از افزونه‌های مصنوعی بیان شده، این امکان را به خواننده متن می‌دهد که فضای روایی داستان را بهتر درک کند، چون این کار مترجم در ساختار متن، افزایشی را به وجود آورده و نیز ترجمه را با فضای روایی متن، همتراز ساخته است، گزینش ما از نوع «همترازی ساختاری» است.

ترجمه -به‌ویژه در حوزه ادبیات- فراتر از بازآفرینی ساده و نیازمند یک آفرینش خلاقانه توسط مترجم است تا بتواند جوهر اثر اصلی را به شکلی بدیع در زبان مقصد ارائه دهد (صفوی، ۱۳۸۸: ۱۷۶). مترجم ادبی برای ارائه اثری خلاقانه، زیبا و جذاب نیاز به قریحه و ذوق ادبی دارد. این دیدگاه توسط منتقدانی مانند آربری و موریس کلاول^۱ نیز تایید شده است (ر. ک: پورجوادی، ۱۳۶۵: ۲۴ و داربلنه^۲، ۱۳۷۷: ۱۲۸). حمیدرضا مهاجرانی در ترجمه رمان «أرواح كليمانجارو» در بحث همترازی ساختاری با افزونه‌های مصنوعی، روح آفرینش خلاقانه را در ترجمه فعال کرده است:

متن اصلی: «كانت الرحلة أوسع من أن تكون سيرة. كانت فسيحة بحيث لا يمكن أن تستوعبها إلا رواية فيها من ظلال أرواحنا الكثير، وفيها من ظلال أرواح أخرى حلت بهذا الجبل قبلنا، وستحل به بعدنا؛ فيها ما في كل رواية بحيث تتقاطع فيها الأحداث والخيال

1. Arberry, A & Clavel, M.

2. Darbelnet, J.

الطليق فتبدو ابنة الحرية نفسها، سواء في علاقتها بالشخصيات أو التفاصيل الصغيرة. فيها ما عشناه، وما عاشه غيرنا، وما حلمنا به، وحلم به غيرنا» (نصرالله، ۲۰۱۵: ۱۱).

ترجمه فارسی: «آن سفر خیلی وسیع تر از سیر و سیاحت صرف بود. آن قدر وسیع که شرحش فقط از طریق روایت یک داستان میسر است؛ قصه‌ای که سایه ارواح و جان‌های زیادی را در خود دارد و پرهیب دل‌های شجاعی که پیش از ما بر آن قله صعود کرده بودند و شجاع دلانی که آرزوی صعودش را پس از ما خواهند داشت. در سراسر این قصه حوادث و خیال، یله و رها طوری درهم آمیخته که به نوعی خود را به شکل یک فرزند آزادی، چه در ارتباط با شخصیت‌های داستان و چه در شرح و تفصیل ریز و جزئی‌اش، نمایش می‌دهد. در این حوادث و اتفاقات چیزهایی نهفته که هم ما با آن‌ها زیسته‌ایم و هم دیگران با آن زندگی کرده‌اند. هم حاوی رؤیاهایی است که ما داریم و هم رؤیاهایی که دیگران در سر می‌پرورانند» (مهاجرانی، ۱۴۰۰: ۶).

در ترجمه عبارت بالا، گزینش «همترازی ساختاری» به کار رفته است. مترجم، عبارت «در این حوادث و اتفاقات» را خودش به ترجمه افزوده است؛ در واقع ضمیر «ها» در «فیها» به یکسری موضوعاتی بازمی‌گردد که یکی از آنها عبارت «الأحداث» است. مترجم در این ترجمه، ضمیر «ها» را به صورت «آنها» ترجمه نکرده است و این ضمیر را با توجه به مرجع آن که در جمله پیشین آمده، ترجمه کرده است که برای مخاطب، قابل فهم تر باشد، زیرا ترجمه ضمیر «ها» به معادل فارسی‌اش، ممکن است برای خواننده ابهام ایجاد کند.

۴-۱-۲. دگرش

دگرش یا تغییر بیان به عنوان «تغییر در پیام از طریق تغییر زاویه دید» است (فاست^۱، ۱۳۹۷: ۹۹). به عقیده هیوسن، مفهوم دگرش شامل استفاده از گزاره‌هایی در ساخت متن است که برای انتقال یک ایده معین در زبان مبدأ و فرهنگ مقصد متفاوت است (Hewson, 2011: 66). مترجم در فرآیند بازآفرینی از طریق این مؤلفه بدون تغییر معنا و بدون ایجاد

1. Fawcett, P.

حس ناهنجاری در خواننده متن هدف از طریق جابه‌جایی عناصر لفظی تغییری در دیدگاه پیام ایجاد می‌کند. این جابه‌جایی و تغییر بیان به گونه‌های مختلفی در مفاهیم استعاری «به‌ویژه استعاره‌های مفهومی»، کنایی و تشبیهی بازنمایی می‌شود. این عناصر به عنوان نشانه‌های زبانی از آنجایی که پدیده‌های مفهومی هستند، خصوصیت بازنمایی‌های ذهنی دارند؛ یعنی بر حسب «نمادهای ذهنی که برای بازنمایی جهان در افکارمان به کار می‌بریم مانند جمله‌اند» (شریف، ۱۴۰۰، جلد ۲: ۶۹). مفاهیم مزبور از نگاه هیوسن، ابزار مناسبی به عنوان گزینه بالقوه ترجمه‌ای شناخته می‌شود. به باور او، وجود یک استعاره در متن مبدأ می‌تواند منجر به سه نتیجه احتمالی در متن هدف شود؛ «نخست ترجمه استعاره موجود در زبان مبدأ به استناد با استعاره همسان در فرهنگ مقصد؛ صرف نظر از اینکه گزینش معادل را مناسب بدانیم یا نه. دوم جایگزینی استعاره از موضع همخوانی و مجاورت آن از فرهنگ مقصد و نادیده گرفتن اصل آن از متن مبدأ به این صورت که استعاره‌هایی در ساختار ترجمه‌ای زبان استفاده می‌شود، اصلاً منطبق با مفهوم اصل آن از زبان مبدأ نباشد و سوم نادیده‌انگاری موضع همخوانی فرهنگ مقصد و ترجیح بر اصل استعاره از متن مبدأ» (Hewson, 2011: 78).

متن اصلی: «عرفت أن ارتفاع القمة عشرون ألف قدم تقريبا، سيقطعها المشاركون في ظروف مناخية متعددة، فذلك الطقس الذي سينعم به الصاعدون في السهول المحيطة بالجبل، سيتلاشى قليلا قليلا، مع كل خطوة يخطونها في طريقهم إلى القمة الثلجية» (نصرالله، ۲۰۱۵: ۱۰).

ترجمه فارسی: «متوجه شدم ارتفاع قله قریب به بیست هزار پاست که صعودکنندگان در شرایط آب و هوایی متفاوتی آن را طی می‌کنند. آب و هوایی که جان و روح صعودکنندگان را در دل دشت‌های نشسته بر اطراف قله در خود می‌گرفت، رفته رفته از بین می‌رفت و با هر گام که برمی‌داشتند و به سمت قله پوشیده از برف نزدیک می‌شدند، آب و هوا سردتر، سخت‌تر و استخوان‌سوزتر می‌شد» (مهاجرانی، ۱۴۰۰: ۴).

در مورد فوق به دلیل اینکه مترجم از یک مفهوم بلاغی (در بر گرفتن جان) استفاده کرده است، گزینش ما از نوع «دگرش» محسوب می‌شود. ترجمه تحت‌اللفظی عبارت می‌شود «آب و هوایی که صعودکنندگان از آن بهره می‌برند...» نکته بسیار ظریفی که اینجا مطرح بوده این است که در ترجمه تحت‌اللفظی، صعودکنندگان نقش «فاعل» و آب و هوا نقش «مفعولی» دارد، اما مترجم با استفاده از آرایه استعاره، دقیقاً نقش دستوری این دو واژه را برعکس کرده است؛ به طوری که «صعودکنندگان» به نوعی نقش مفعولی گرفته و «آب و هوا» نقش فاعلی گرفته است. از همین رو، ترجمه را می‌توان «بازسازی و بازآفرینی یک متن در زبانی دیگر» دانست که مستلزم تسلط کامل مترجم به عناصر و دلالت‌های درون‌زبانی و برون‌زبانی متن مبدأ و دلالت‌ها و نشانه‌های متنی و غیرمتنی زبان مقصد است» (میرحاجی و مرامی، ۱۳۹۰: ۱۴۳).

دگرش یکی از سازوکارهای بازآفرینی محسوب می‌شود و نیازمند تسلط کامل مترجم است که در مثال زیر نیز مترجم چنین عمل کرد است:

متن اصلی: «فی ستة أيام سوف يعبر الصاعدون خمس مناطق مناخية مختلفة بدءاً بالأستوائية، مروراً بالألبية الصحراوية العالية (نسبة لجبال الألب)، وصولاً إلى القطبية» (نصرالله، ۲۰۱۵: ۱۰).

ترجمه فارسی: «طی شش روزی که کوهنوردان طی مسیر می‌کردند، پنج نوع آب و هوای مختلف را پشت سر می‌گذاشتند. از آب و هوای استوایی گرفته تا آب و هوایی شبیه به دشت‌های مرتفع مناطق آلپ (در مقایسه با سلسله جبال آلپ) تا رسیدن به آب و هوای قطب گونه‌ا!» (مهاجرانی، ۱۴۰۰: ۴).

در ترجمه این عبارت از گزینش «دگرش» استفاده شده است. در بخشی که نویسنده می‌گوید: «بدءاً بالأستوائية، مروراً بالألبية الصحراوية...» اگر ترجمه به صورت تحت‌اللفظی باشد، ترجمه به این صورت می‌شود که «در حالی که با آب و هوای استوایی شروع می‌شود و با آب و هوای آلپی ادامه می‌یابد»؛ این ترجمه که توسط نویسنده مقاله حاضر بیان شد تا حدودی قابل فهم است، اما مترجم کتاب از یک عبارت معادل در زبان مقصد استفاده

کرده که نشان از توانایی‌های زبانی وی است. این عبارت که «از فلان گرفته تا بهمان» در زبان فارسی کاربرد دارد و مترجم کتاب از آن استفاده کرده که فضای روایی داستان متناسب با فرهنگ مقصد باشد. از این رو، گزینش به کار رفته در ترجمه از نوع «دگرش» است. به طور نمونه:

متن اصلی: «وجودها لسبعة أيام في جبل دینالی ذی الطقس المتقلب، وأمامها ثلاثة أخرى كان كافياً ليزرع في رأسها فكرة لا تستطيع نفیها...» (نصرالله، ۲۰۱۵: ۱۷).
ترجمه فارسی: «حضور یک هفته‌ای اش در کوه‌های «دنالی» با آن آب و هوای متغیر و اینکه قرار بود تا سه روز دیگر هم آنجا بماند، کافی بود ذهنش به این فکر انکار ناپذیر مشغول شود...» (مهاجرانی، ۱۴۰۰: ۱۱).

مترجم در این ترجمه از گزینش «دگرش» استفاده کرده است. عبارت «لیزرع فی رأسها» فكرة لا تستطيع نفیها دارای استعاره است و ویژگی‌های بلاغی در آن به کار رفته است، زیرا «فكرة» را به تخم گیاه و «رأس» را به زمینی تشبیه کرده است که آن تخم در زمین کاشته می‌شود، اما مترجم معنای تحت‌اللفظی آن را نیاورده است و عبارت «به این فکر انکار ناپذیر مشغول شود» را به کار برده است. با توجه به اینکه عبارت‌های بلاغی یکی از ابزارهای گزینش «دگرش» محسوب می‌شوند، مترجم در این ترجمه از پنداره «دگرش» استفاده کرده است.

۴-۲. گزینش زبانی

عملکرد مترجم در گزینش واحدهای واژگانی به عنوان ابزارهای فرعی تولید زبان محدود به انتخاب عبارت‌ها و واژگان محتوایی در جهت نمایش یک متن معنادار می‌شود. در این منظر واحدهای واژگانی باید با دانش‌های زبانی در مورد چگونگی ورودی داده‌های نظام متنی ارزیابی شوند. به باور هیوسن، مسئله نحوه انتخاب مؤلفه‌های واژگانی در چارچوب‌های «تصریح - تلویح و اطلاق» معرفی می‌شود.

۴-۲-۱. تصریح و تلویح

تبیین با مفهوم «تصریح» و «تلویح» از اصول ترجمه‌ای شناخته شده‌ای هستند که می‌توان آن را به‌عنوان یک راهبرد ویژه سبکی در سطح ارزیابی معنایی و واژگانی تعریف کرد. این اسلوب با هدف «افزایش تعدیل و صرفه‌جویی در ترجمه متن هدف مورد استفاده قرار می‌گیرد و از طریق آن عناصر ضمنی فرهنگ مبدأ در فرهنگ مقصد به صورت آشکار بیان می‌شوند، چرا که به‌وضوح از مفهوم متن پایه دریافت می‌شود» (Hewson, 2011: 68). با استناد بر این گزاره، هیوسن بر این باور است که «تصریح و تلویح زمانی در ساخت مایه متن ترجمه صورت می‌پذیرد که متن مقصد دارای اطلاعات و اصطلاحاتی باشد که این اصطلاحات در همسانی با متن مبدأ به شکل واضحی بیان نشده باشد و یا به صورت محدود اشاره ضمنی به اطلاعات موجود در متن مبدأ شده باشد. هر چند این پنداره وجود دارد که خواننده متن هدف از اطلاعات و اصطلاحات زمینه‌ای افزوده شده توسط مترجم آگاهی دارد» (Hewson, 2018: 22). به طور نمونه:

متن اصلی: «عندما سمعت بمشروع رحلة الصعود إلى قمة جبل كليمنجارو دعما لصندوق إغاثة الأطفال الفلسطينيين الذي يعود له الفضل في علاج آلاف الحالات لأطفال فلسطينيين...» (نصرالله، ۲۰۱۵: ۹).

ترجمه فارسی: «وقتی خبر اجرای طرح صعود به قله کلیمانجارو به من رسید که قرار است به هدف حمایت از کودکان فلسطینی انجام شود و قصد دارند از آن طریق درمان هزاران کودک فلسطینی را پشتیبانی کنند...» (مهاجرانی، ۱۴۰۰: ۳).

در اینجا گزینش «تصریح و تلویح» به کار رفته است، زیرا تغییر در سطح واژگانی رخ داده است و کل ساختار کلام دچار تغییر نشده است. همچنین واژه «سمعت» را به جای اینکه «شنیدم» ترجمه کند، با عنوان «خبر به من رسید» ترجمه کرده که مفهوم رایج‌تر در فرهنگ مقصد را برگزیده است. نکته مهم این است که نباید آن را با دگرش اشتباه بگیریم،

زیرا دگرش در یک عبارت یا جمله به کار می‌رود، اما تصریح و تلویح در سطح واژگانی اعمال می‌شود. به طور نمونه:

متن اصلی: «أحسست فوراً أن مشروع هذه الرحلة النبيلة ضروري ومهم» (نصرالله، ۲۰۱۵: ۹).

ترجمه فارسی: «با خود گفتم که اجرای چنین طرح شریف و صادقانه‌ای از ضروریات محسوب می‌شود» (مهاجرانی، ۱۴۰۰: ۳).

در اینجا اسلوب «تصریح و تلویح» به کار رفته است. کلمه «أحسست» به معنای «احساس کردم» است، اما مترجم آن را «با خود گفتم» ترجمه کرده است. علت آن، این است که اولاً این نوع گزینش در سطح واژگانی است. در ثانی، با توجه به سیاق متن و واگویی‌های فردی که در حال صحبت با خود است، مترجم از عبارت «با خود گفتم» استفاده کرده و معنای هم‌تراز با بافت متن را به طور تلویحی بیان کرده است.

متن اصلی: «وبعد سنوات وسنوات يأتى أطفال فلسطينيون يصعدون القمة منشدين بقوة الأمل: كلما إنطفأت شمعة... نشتع!» (نصرالله، ۲۰۱۵: ۱۲).

ترجمه فارسی: «سال‌ها بعد کودکان فلسطینی از راه می‌رسند تا به این قله صعود کنند و محکم و استوار سرود کوهستانشان را این‌گونه بخوانند: هر شمع‌ی که خاموش شد، شمع‌های دیگری خواهیم افروخت» (مهاجرانی، ۱۴۰۰: ۸).

در ترجمه این عبارت، گزینش «تصریح و تلویح» به کار رفته است. طبق الگوی هیوسن، بعضی اوقات مترجم ناچار است آنچه را نویسنده متن روایی در بافت نیاورده و مخاطب آن به طور تلویحی منظور نویسنده را دریافت می‌کند در ترجمه به طور صریح آشکار کند. در عبارت فوق، در ادامه فعل «نشتع»، «شموعاً آخری» بوده است که به دلایل بلاغی

و عدم اطاله کلام، حذف شده است، اما در ترجمه فارسی، مقصود تلویحی نویسنده آورده شده که آوردن آن اطاله کلام محسوب نمی‌شود.

۴-۲-۲. اطلاق

پنداره اطلاق در مفهوم کلی خود به کار بردن واژگانی در معنای خاص در چارچوب نام، عناوین و اصطلاحات ویژه در بافت متنی ترجمه است که جلوه خاصی را ایجاد می‌کند. در دیدگاه هیوسن، مفهوم اطلاق «ابتدا خود نام‌ها و عناوین را تحت تأثیر قرار می‌دهد. عنوانی که وجود ندارد در ساخت ترجمه‌ای اضافه می‌شود یا با حذف نام کوچک این مسئله امکان‌پذیر می‌شود. علاوه بر این، گزاره‌ها، عناوین، اسامی و ضمیری که به عنوان نمود اطلاق یاد می‌شوند، ممکن است با ابزارها و بافت‌های تشبیهی و یا ابزارهای گوناگونی که برای توصیف یک شخص و یا یک نماد زبانی مورد استفاده قرار می‌گیرند، نسبت داده شوند. چنین حالتی نخست با استفاده از یک صفت بارز شخصیتی به خاطر مفهوم عملکردی آن به شخص اطلاق می‌شود و یا در گام بعدی با ارائه یک ضمیر متناسب به فرد و یا یک نماد نسبت داده می‌شود. کاربست این راهبردها در ساخت مایه ترجمه‌ای متن تأثیرگذاری متمایزی را در بستر ترجمه ایجاد می‌سازد» (Hewson, 2011: 76)

متن اصلی: «أول التحلیق مشی» (نصرالله، ۲۰۱۵: ۹).

ترجمه فارسی: «آغاز پرواز کردن، پر باز کردن است» (مهاجرانی، ۱۴۰۰: ۳).

واژه «مشی» به معنای راه رفتن است، اما مترجم در اینجا آن را به «پر باز کردن» ترجمه کرده است. این نوع گزینش در سطح واژگانی رخ داده است. با توجه به اینکه در گزینش «اطلاق»، عناوین و اصطلاحات خاص به کار می‌روند و همچنین چون مترجم یک صفت و عنوان خاص را برای ترجمه انتخاب کرده، گزینش «اطلاق» را برگزیده است. نکته مهم دیگر آنکه «پرواز کردن» با «پر باز کردن» جناس دارند و همین به ترجمه زیبایی بخشیده است.

«هر اندازه مدلول‌های نظام زبان مبدأ از مصداق‌های جهان خارج فاصله بیشتری گرفته باشد، امکان دستیابی مترجم نیز به انتخاب‌های نویسنده کمتر خواهد شد» (صفوی، ۱۳۹۱: ۱۶۸). بنابراین، وقتی متن اصلی بیشتر بر پایه مفاهیم انتزاعی و برداشت‌های ذهنی باشد، مترجم با چالش بزرگ‌تری برای «وفادار ماندن» به انتخاب‌های اصلی نویسنده روبه‌رو است و به ناچار باید دست به بازآفرینی و انتخاب‌های خلاقانه‌تر بزند. این موضوع در گزینش واژگانی مترجم (مهاجرانی) در رمان حاضر مشهود است:

متن اصلی: «لقد حَوَّلَتْ تلك العاصفةُ العالمَ كُلَّهُ إلى صحراء جليدية» (نصرالله، ۲۰۱۵: ۱۷). ترجمه فارسی: «این طوفان کوبنده و سوزنده و روبنده برف و باد، تمامی کره زمین را به صحرایی یخ زده که تا بی‌نهایت گسترده شده، تبدیل کرده است» (مهاجرانی، ۱۴۰۰: ۱۱).

در ترجمه مزبور از گزینش «اطلاق» استفاده شده است. در عبارت «تلك العاصفة» که به معنای «آن طوفان» است، نویسنده هیچ‌گونه صفتی را برای طوفان بیان نکرده است، اما مترجم برای آن، سه صفت «کوبنده»، «سوزنده» و «روبنده برف» را به کار برده است. با توجه به اینکه در پنداره «اطلاق» از ابزارهای توصیفی و تشبیهی و نیز اصطلاحات ویژه در ترجمه استفاده می‌شود که معنای خاصی را منتقل می‌کند در این ترجمه از گزینش اطلاق استفاده شده که یکی از گزینش‌های سطح «واژگانی» محسوب می‌شود.

متن اصلی: «سبعة أيام قاسية بدأ فيها الغذاء بالنفاد، وانتقل البرد القاتل الذي يتجول في الخارج حراً، إلى الداخل؛ وعبثاً حاولت بجسدها المشدود كوتر وقف تقدم الصقيع. كان لا بد من أن تخرج إليه، لمواجهة، كي لا يقتلها جالسة، وهي تحديق في جسده غير المرئي» (نصرالله، ۲۰۱۵: ۱۸).

ترجمه فارسی: «هفت روز سرد و استخوان‌سوز و بیرحم و کند گذر می‌گذشت. آذوقه نیز رفته رفته رو به اتمام بود و سرمای کشنده مثل یک وحشی ولگرد بیرون جولان می‌داد و به درون چادرها سر می‌کشید. ریما برای آن که جسم و جان‌ش را -با مچاله کردن پیکرش- در مقابل یورش سیلی‌های سوزنده سرما در امان نگه دارد، سعی بی‌حاصل می‌کرد. او باید

بیرون می‌رفت و به چهره دیو سرما که به چشم نمی‌آمد، خیره می‌نگریست و می‌جنگید تا مچاله نمیرد» (مهاجرانی، ۱۴۰۰: ۱۲).

در ترجمه این عبارت، گزینش‌های مختلفی به کار رفته است، اما می‌خواهیم از حیث گزینش «اطلاق» آن را بررسی کنیم. واژه «جالسه» به معنای نشسته است، اما مترجم تعبیر «مچاله» را در ترجمه به کار برده است. کسی که از سرما روی زمین می‌نشیند و دست‌ها و پاها را جمع می‌کند؛ مانند یک کاغذ مچاله می‌شود. چون مترجم این تعبیر و عنوان خاص را برای واژه «جالسه» به کار برده است، این گزینش «اطلاق» محسوب می‌شود. در واقع مترجم با این توصیف، قصد داشته شدت سرما را در فضای روایی داستان نشان دهد که در مسیر قلّه کوه کلیمانجارو جریان دارد.

۵. بحث و نتیجه‌گیری

مقاله حاضر به بررسی تراسازگاری در ترجمه فارسی رمان «ارواح کلیمانجارو» اثر ابراهیم نصرالله، با استفاده از الگوی بازآفرینی ترجمه‌ای لانس هیوسن می‌پردازد. هیوسن دو نوع کلی گزینش را در ترجمه معرفی می‌کند؛ گزینش ساختاری و گزینش زبانی. گزینش ساختاری به تغییرات در مقوله ساختی و بافتار جملات مربوط می‌شود و دو زیرمجموعه اصلی دارد؛ ۱- همترازی ساختاری که به معنای اصلاح مقوله ساختی و بازسازی بافتار پیرامون یک دسته جدید است. این شامل مواردی مثل ادغام دو جمله به یک جمله، افزودن جمله توسط مترجم، حذف جمله یا تقسیم یک جمله به دو جمله می‌شود. هدف، همترازی ترجمه با متن مقصد از طریق افزونه‌های مصنوعی است. مثال‌هایی از ترجمه رمان «ارواح کلیمانجارو» نشان می‌دهد که مترجم با خلاصه کردن افعال یا افزودن عباراتی مانند «میان» و «اجرای این طرح» به خواننده فارسی‌زبان کمک کرده تا فضای روایی داستان را بهتر درک کند. همچنین، ترجمه ضمیر «ها» به مرجع آن به جای معادل تحت‌اللفظی برای وضوح بیشتر صورت گرفته است. ۲- دگرش که عبارت است از آن که مترجم بدون تغییر معنا و ایجاد ناهنجاری از طریق جابه‌جایی عناصر لفظی، دیدگاه پیام را تغییر می‌دهد. دگرش اغلب در مفاهیم استعاری، کنایی و تشبیهی رخ می‌دهد. هیوسن معتقد است استعاره

در متن مبدأ می‌تواند به سه شکل ترجمه شود؛ معادل‌یابی با استعاره همسان، جایگزینی با استعاره‌ای منطبق با فرهنگ مقصد، یا نادیده گرفتن همخوانی فرهنگ مقصد و ترجیح استعاره مبدأ. مثال‌ها نشان می‌دهد که مترجم با استفاده از مفاهیم بلاغی مانند «جان و روح صعودکنندگان را در خود می‌گرفت» به جای ترجمه تحت‌اللفظی یا به کارگیری عبارت «از فلان گرفته تا بهمان»، دیدگاه پیام را تغییر داده تا با فرهنگ مقصد سازگارتر باشد.

گزینش زبانی، بر انتخاب واحدها و واژگان در سطح معنایی و واژگانی تمرکز دارد و شامل دو زیرمجموعه است؛ ۱- تصریح و تلویک. در ترجمه رمان، مترجم واژه «سمعت» را به «خبر به من رسید» ترجمه کرده تا مفهوم رایج‌تر در فرهنگ مقصد را انتخاب کند. همچنین عبارت «احسست» به «با خود گفتم» تبدیل شده تا با سیاق متن و واگویی‌های فردی همخوانی داشته باشد. در مثالی دیگر، منظور ضمنی نویسنده در فعل «نشتعل» (که «شموعا اخری» بوده) به صورت صریح در ترجمه فارسی آورده شده است. ۲- اطلاق: در ترجمه «ارواح کلیمانجارو»، «مشی» (راه رفتن) به «پرباز کردن» ترجمه شده که هم بار معنایی خاصی را منتقل می‌کند و هم جناس ایجاد می‌کند. همچنین مترجم برای عبارت «آن طوفان» صفاتی مانند «کوبنده، سوزنده و روبنده برف» را اضافه کرده تا شدت طوفان را به خواننده منتقل کند. در مثالی دیگر، «جالسة» (نشسته) به «مچاله» ترجمه شده تا شدت سرما و حالت خاص شخصیت را نشان دهد.

این بررسی نشان می‌دهد که مترجم با به کارگیری این گزینش‌های ساختاری و زبانی بر اساس الگوی هیوسن در راستای بازآفرینی و سازگار کردن رمان با فرهنگ مقصد گام برداشته است.

تعارض منافع

تعارض منافع ندارم.

ORCID

Ali Khaleghi

<http://orcid.org/0000-0001-6795-0930>

Jamal Talebi Ghareh

<http://orcid.org/0000-0002-0759-0897>

Gheshlaghi

منابع

- بیکر، مونا و سالدینا، گابریلا. (۱۳۹۶). *دایرةالمعارف مطالعات ترجمه*. ترجمه حمید کاشانیان. تهران: نشر نو.
- پورجوادى، نصرالله. (۱۳۶۵). *درباره ترجمه*. چاپ اول. تهران: انتشارات مرکز نشر دانشگاهی.
- حرّی، ابوالفضل. (۱۳۹۰). *سبک در ترجمه: راهکارهای فردی صالح حسینی از رهگذر همگانی‌های ترجمه در ترجمه خشم و هیاهو*. مجله پژوهش ادبیات معاصر جهان، ۱۶ (۶۲)، ۴۲-۲۳.
- داربلنه، ژان. (۱۳۷۷). آیا ترجمه ادبی نوع خاصی از ترجمه است؟. ترجمه فاطمه عشقی. *فصلنامه متن‌پژوهی ادبی*، ۲ (۶)، ۱۳۲-۱۲۳. 10.22054/tr.1999.6302
- شریف، بابک. (۱۴۰۰). *دیداری با زبان شناسان؛ مجموعه گفت و گو*. جلد دوم. تهران: انتشارات کتاب بهار.
- صفوی، کورش. (۱۳۸۸). *هفت گفتار درباره ترجمه*. چاپ نهم. تهران: نشر مرکز.
- صفوی، کورش. (۱۳۹۱). *نوشته‌های پراکنده*. چاپ اول. تهران: نشر علمی.
- صفوی، کورش. (۱۳۸۳). ترجمه آفرینش دوباره یک اثر. *مجله آزما*، (۳۰)، ۲۹-۲۸.
- صیادانی، علی و حیدرپور مرنده، یزدان. (۱۴۰۳). بن‌مایه‌های تراسازگاری در ترجمه نمایشنامه *جسر إلى الأبد* اثر غسان کنفانی بر اساس الگوی بازآفرینی ترجمه‌ای لانس هیوسن. *دوفصلنامه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی*، ۱۴ (۳۰)، ۹۹-۱۳۰. <https://doi.org/10.22054/rctall.2024.79358.1731>
- فاست، پیتیر. (۱۳۹۷). *ترجمه و زبان؛ تبیینی بر پایه نظریه‌های زبان‌شناسی*. ترجمه راحله گندمکار. تهران: انتشارات علمی.
- مختاری اردکانی، محمدعلی. (۱۳۷۵). *هفده گفتار در اصول، روش و نقد ترجمه*. چاپ اول. تهران: رهنما.

میرحاجی، حمیدرضا؛ مرامی، جلال و امانی، رضا. (۱۳۹۰). کاربردشناسی اصل تعادل ترجمه‌ای واژگان در فرآیند ترجمه قرآن. *فصلنامه ادب عربی*، ۳(۲)، ۱۶۴-۱۳۷.
میرعمادی، سید علی. (۱۳۶۹). *تئوری‌های ترجمه و تفاوت ترجمه مکتوب و همزمان*. تهران: نشر بهارستان.

مهاجرانی، سید حمیدرضا. (۱۴۰۰). *ارواح کلیمانجارو*. تهران: انتشارات مروارید.
نصرالله، ابراهیم. (۲۰۱۵). *ارواح کلیمانجارو*. چاپ اول. قطر: داربلومزبری.

English References

- Hewson, L. & Martin, J. (2019). *Redefining translation; The Variational Approach* (1st ed.). London: Routledge, Taylor & Francis Group Publishing.
- Hewson, L. (2016). Creativity in Translator Training: Between the Possible, the Improbable and the (Apparently) Impossible. *Linguaculture*, Vol. 7, No. 2, pp: 9-25.
- Hewson, L. & Martin, J. (2011). *An Approach to Translation Criticism; Emma and Madame Bovary in translation*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Hewson, L. (2018). Explicitation and Implication: Testing the Limits of Translation Theory. *Impliciter L'intervention du traducteur collection Truchement 1*, Press Universitaire de Liege, 15-31.

Translated References to English

- Baker, M, and Saldina, G. (2017). *Encyclopedia of Translation Studies*. Translated by Hamid Kashanian. Tehran: New Publishing. [In Persian]
- Dabbin, J. (1998). Is literary translation a particular type of translation? Translated by Fatima Eshghi. *Literary Text Research*, Vol. 2, No. 6, pp: 123-132. [10.22054/ltr.1999.6302](https://doi.org/10.22054/ltr.1999.6302) [In Persian]
- Fast, P. (2018). *Translation and language; An explanation of linguistic theories*. Translated by Raheleh Wheat. Tehran: Scientific Publications. [In Persian]

- Horri, A. (2011). Style in Translation: Saleh Hosseini's individual solutions through translation universal translation in the translation of anger and noise. *Journal of Contemporary World Literature Research*, Vol. 16, No. 62, pp: 23-42. [In Persian]
- Miremadi, S.A. (1990). *Translation theories and Differences of Written Translation*. Tehran: Baharestan Publishing. [In Persian]
- Mirhaji, H. R., Marami, J. and Amani, R. (2011). "Pragmatics of Principle of Lexicons Translation Equivalence in Quran translation process". *Arabic Literature*, Vol. 3, No. 4, pp: 164-137. [In Persian]
- Mohajerani, S. H. (2021). *Kilimanjaro Ghosts*. Tehran: Pearl Publishing. [In Persian]
- Mokhtari Ardakani, M. (1996). *Seventeen speeches in the principles, methods, and criticism of translation*. First edition. Tehran: Rahnama. [In Persian]
- Nasrallah, I. (2015). *Kilimanjaro Ghosts*. First Edition. Qatar: Dar bluemazberi. [In Arabic]
- Pourjavadi, N. (1986). *About translation*. First edition. Tehran: Academic Publishing Center. [In Persian]
- Safavi, K. (2004). "Translated by Creation of a Work". *Azma*, No. 30, pp: 28-29. [In Persian]
- Safavi, K. (2009). *Seven words about translation*. Tehran: Center Publishing. [In Persian]
- Safavi, K. (2012). *Scattered writings*. First edition. Tehran: Scientific Publishing. [In Persian]
- Sayadani, A, and Heydarpour Marand, Y. (2024). Trans-Compatibility Themes in the Translation of Ghassan Kanafani's Play A Bridge to the Eternity based on Lance Hewson's Model of Creative Translation. *Journal of Translation Researches in the Arabic Language and Literature*, Vol. 14, No. 30, pp: 99-130. <https://doi.org/10.22054/rctall.2024.79358.1731> [In Persian]

Sharif, B. (2021). *Visit with linguists; The Dialogue Collection*. The second volume. Tehran: Spring Book Publications. [In Persian]

استناد به این مقاله: خالقی، علی، طالبی قره‌قشلاقی، جمال. (۱۴۰۴). سنجش و ارزیابی تکنیک‌های بازآفرینی ترجمه در رمان «ارواح کلیمانجارو» اثر ابراهیم نصرالله بر اساس نظریه لانس هیوسن. *دوفصلنامه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی*، ۱۵ (۳۲)، ۳۵۲-۳۲۳. doi: DOI: 10.22054/RCTALL.2025.87408.1803

Translation Researches in the Arabic Language and Literature is licensed under a Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 International License.